AB VE BATILILAŞMA: BİR LÜGATÇENİN İNFAZI

Nuh Yılmaz

Dağılmış pazar yerlerine benziyor şimdi istasyonlar
Ve dağılmış pazar yerlerine memleket
Gelmiyor içimden hüzünlenmek bile
Edip Cansever[1]

Son birkaç aydır Türkiye gündeminin temel belirleyeni AB'ye katılma konusu haline geldi. Yazık ki konunun tartışılma biçimi, olup bitenleri görünür kılmaktan çok, meselenin can alıcı kısımlarının görünmez kılınmasıydı. Bu yazıda bunlardan bir kaçıyla ilgili değerlendirmede bulunmaya çalışacağım: AB paketinin Kürtçe yayın ve eğitim ile idam cezasının kaldırılmasına bağlanmasının getirdiği sorunlar, AB meselesi tartışılırken kullanılan üslubun prosedürel hukuk çerçevesinde ele alınmasının, konunun asıl tartışılması gereken zemin olan Batılılaşma zemininden kaymasına yol açması ve konunun varolan haliyle tartışılmasının getirdiği genel sorunlar.

İnsan Hakları ve AB Çerçevesinde Kürtçe ve İdam

AB paketi konusunda ilginç olan AB'nin oylanması değil, AB paketinin de dahil edildiği Kürtçe eğitim ve yayın hakkının tanınması ile idam cezasının kaldırılması tartışmasıdır. AB paketiyle birlikte, idam cezasının kaldırılması ve Kürtçe eğitim ve yayın hakkının verilmesini de onaylayan merkez sol ve merkez sağın, şair zamanlarda bu değişiklikleri desteklemesi ihtimâli oldukça dü-

1 Edip Cansever, Mendilimde Kan Sesleri" *Yerçekimli Karanfil* (Istanbul: Adam Yayınları, 1997).

şüktür. Buna karşılık, AB'ye karşı olan bazı kesimlerde tam tersi bir durum sözkonusudur. Kürtçe'ye serbestlik ve idam cezasının kaldırılması lehine oy kullanabilecek bazı siyasî duruşlar, sırf bu konu AB'ye endekslendiği için görece mesafeli bir tutum takınmışlardır.[2] Bu çelişkili durumun anlamı, yapılan değişikliklerin etraflıca tartışılmamış olduğu, sadece birilerinin ikna edilmesi için kısa yoldan sorgusuz suallsiz kabul edildiğidir.

Kürtçe ve idam konularının bir ayrıcalık, bir lütuf olarak ele alınması, zikredilen konuları sıradan birer siyaset nesnesi haline getirmektedir. Oysa Kürtçe ve idam cezasının kaldırılmasının medenî, adil bir ülkede yaşamanın ön koşullarından biri olarak kabul edilmesi gerekirdi. Meşru siyasetin zemini, anadilde eğitim ve yayın hakkının tartışılmaktan çıkarılarak, insan olmanın gerekşartlarından biri haline getirilmelidir. Oysa hemen anadil sorunu ile birlikte ele alınan idam cezası, hukukun temel bileşenlerinden biri olarak, varlığıyla insanın kendisinden ayrılabilecek en son özelliğini, canını, siyaset sahnesine yatırarak, bir ülkede tartışılamaz hiç bir hakkın bulunmadığını tescil etmektedir.

Bu konuların AB'le irtibatlandırılması neticesinde artık Türkiye'de Kürtçe eğitim ve yayın hakkı ile idam cezası, AB'ye karşı olmak ya da olmamak denkleminde taraf hâline getirilerek varlığı siyasî tercihe ait konular olmuştur. Türkiye'de idam cezasının neredeyse 20 yıla yakın bir süredir fiilen uygulanmıyor olması, bu konunun siyasallaştırılması açısından önemli bir potansiyel oluşturuyordu. İdam cezasının bu kadar yıldır uygulanmaması üzerinden yapılacak bir siyaset, insan hakları, yaşama hakkı, öldürme hakkı, kürtaj hakkı gibi temel sorunları sorunsallaştırmalıydı. Ve tabii ki en önemlisi bizatihi "hak" kavramının asıl mesele olarak sorunsallaştırılması gerekir. İdam cezası ile birlikte yapılan şey insan hayatının hak kavramı çerçevesinde ele alınmasıdır. Hak ise, egemen bir devletin kendisi ile tebası arasındaki ilişkinin niteliklerini belirleyen, devletin egemenlik sınırlarının çizildiği hukuki-prosedürel bir özelliktir. İşte tam da bu yüzden, idam cezası, devletin egemenliğinin sınırını, tebasının biyolojik varlığına kadar taşıyarak, kültürel, siyasal, hukukî tartışmaların zeminini yok etmektedir. İnsan hayatı siyasetin bizatihi kendisi haline gelmiştir, ancak ne yazık ki yalnızca biyo-siyasetin,[3] o halde idam cezasının yaptığının tam tersini yapmak gerekirdi: biyolojik varlığı tartışma dışına atmaya çalışarak, asıl siyasetin iyi yaşamanın biçimleri olduğunu tartışmak. Ancak böylesi bir idam tartışması, anadilde yayın ve eğitim yapmanın, siyasetin önkoşulu olduğunu, bunların dışlanmasıyla insanın biyolojik varlığına indirgendiğini, daha

2 Buradaki farklı kesimlerden kastım sadece meclis içi siyaset değil, aynı zamanda meclis dışında olan veya partilere mesafeli duran kesimlerdir.

3 Modern dünyada siyaset artık neyin siyasetin alanına, neyin de çıplak hayatın alanına dahil olup olmadığına karar verme etkinliğidir. Çıplak hayat ve biyosiyaset tartışması için bkz: Agamben 1998. Bu tartışmanın şiddet çerçevesinde ele alınması için ayrıca bkz: Yılmaz, 2002.

doğrusu metaforik olarak "idam edildiğini" gösterebilirdi. Tüm bu konuların görmezlikten gelinmesi, bu düzlemde bir tartışmanın yapılması, ancak idam cezasının siyasallaştırılması, tartışılması ile mümkündür.

İdam cezasının siyasallaştırılması açısından, Türkiye önemli bir avantaja sahiptir. Bu kadar yıldır uygulanmayan idam cezası, idam cezası taraftarlarının en temel argümanı olan "caydırıcılık" gerekçesini fiilen ortadan kaldırmaktadır. AB paketine adeta "hırsızlama" bir şekilde sokulan idam cezasının kaldırılması tasarısı, idam cezasının kaldırılması lehine bir duruma yolaçmamıştır. Mümkün hâle gelmiş bir tartışma zemininin, tam olgunlaşma aşamasında el çabukluğuyla ortadan kaldırılmasına yol açmıştır.

Mantıksal sonuçlarına götürülerek tartışılması durumunda, AB baskısıyla değil de siyasal yaşamın gereği olarak idam cezasının kaldırılması yönünde siyaset yapılması, Türkiye'deki siyasal gücün "muktedir olma" kapasitesini de gösterebilecek avantajları içermekteydi. Oysa AB paketine dahil edilerek, bu temel haklar manzûmesi, adetâ "AB zoruyla kabul edilmiş" hâle getirilerek bu meşru mücadele zemini adeta harcanmıştır. Daha açık konuşmak gerekirse, Türkiye tarihinde kadınlara oy hakkı verilmesi, fiilî başörtüsü kullanımının yaygınlaşması gibi örnekler ele alınırsa durumun vahameti daha iyi anlaşılabilir. Yakinen tecrübe ettiğimiz gibi bu haklar manzûmesi, devlet tarafından veyahut dış zorlamayla tanınmış, devlet elitleri tarafından gerektiğinde geri alınabilecek bir lütuf olarak algılanmıştır.. Bugün hâlâ başörtüsünü savunanların dahi, başörtüsünden "bez parçası" olarak sözetmesi, siyasal mücadeleyi gerileterek, siyaseti adeta "himmet" ve elitleri kızdırmama stratejisine indirgemektedir[4]. Kürtçe ve idam konusu da benzer şekilde bir lütuf ve himmet, hatta daha da kötüsü AB'ye "taviz" mertebesine indirilerek tehlikeye atılmış, mesele sadece hukuki prosedürlere indirgenmiştir.[5]

4 Yakın zamanda R.Tayyip Erdoğan'ın çocuklarının yurtdışında okuması tartışma konusu olmuştu. Bu çok önemli tartışma konusu maalesef gündelik kaygılar yüzünden yeterince ciddiye alınamadı. Oysa oradaki mesele de Kürtçe ve idam cezası meselesiyle aynıdır. Erdoğan bugün iktidara yürüyen bir partinin lideri olarak, geniş kesimler tarafından bir kurtuluş umudu olarak algılanmaktadır. Bu geniş kesimlerin mühüm bir kısmını da başörtüsü mağdurları oluşturmakta, Erdoğan'ın bir şeyler yapacağını umut etmektedirler. Burada yapılması gereken, başörtüsü yasağının tartışılması, siyasallaştırılmasıdır. Oysa kendi çocukları da başörtüsü mağduru olan Erdoğan, bu konudan uzak durmaya çalışarak, kendisi ve ailesi açısından meseleyi çözmekte, kendisini destekleyen geniş kesimlerin bu mağduriyetini siyasi alana taşımaktan çekinmektedir. Özetle söylersek: başörtüsü yasağını siyasallaştırmaktan, tartışmaktan kaçınarak ancak sorunun devamına katkıda bulunmaktadır.

5 Bazı yetkili ağızların, son zamanlarda 30 Ağustos konseri münasebetiyle, Kürtçe konusunda eleştiriyi yoğunlaştırmaları, bu konunun henüz hazmedilmediğinin göstergesidir. Zira, Kürt sanatçıların da bu konunun farkında oldukları çeşitli yayın organlarında çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. Şiwan Perwer, bir gazeteye yaptığı açıklamada, henüz meselenin ne olduğunun ortaya çıkmadığını gösteren ifadelerle, sezgisel olarak bu yasalara karşı bir mesafeyi korumaktadır. Henüz kimse bu meselenin çözüldüğüne kani olmamıştır. Büyük bir ihtimalle de Kürtçe konusu daha uzun süre sürüncemede kalacak, hatta merkezden ırak yerlerde büyük sorunlar yaşanmaya devam edecektir.

Bu konuda gelebilecek ilk itiraz, kanunla irtibatlandırılarak hukukî bir taahhüde bağlanmasının, bu hakların bağlayıcı olmasının garantisi olduğunun iddia edilmesi olabilir. Zira modern ulus-devlet bağlamında, hukukun kendi gücünün, siyasî gücün ötesinde yaptırımı olduğu savunularak, zamanla bu haklarında hukukun vazgeçilmez parçası haline gelebileceği varsayılabilir. Oysa Türk devletinin doğası- isterseniz buna "doğa" kelimesinin baskıcı karakterinden kurtulmak ve meseleyi tarihselleştirmek için Türk devlet teşekkülü (formasyonu) de diyebiliriz-, nezdindeki meşrûiyeti hâlâ sorunludur. Devlet açısından mesele hâlâ "dış dayatma" olarak tanımlanmakta ve bu kanunlara karşı bir alerji kendisini hissettirmektedir.[6]

Bu noktadaki zaaflardan biri de, AB yasalarının geçmesi için hegemonik siyaset yapmak isteyen kesimlerin, tüm bu tarihsel durumu gözardı ederek, adetâ "Batı zorlamazsa bunların bir şey yapacağı yok" tarzı bir savunmayla, AB karşıtlığını bu haklar manzûmesine karşı tavır olarak sunmakta başarılı olmalarıdır. AB cephesi zayıflıyor şeklinde panik dalgası estirilerek, AB yanlısı cephe özgürlükler tarafı, AB karşıtı cephe ise adeta baskıcı, üçüncü dünyacı taraf olarak tanımlanmıştır. Her söylemsel kurguda olduğu gibi böyle yapılarak, AB karşıtı olan her kesim tekleştirilmiş, tipolojikleştirilmiş, AB konusundaki eleştiriler görmezden gelinmiştir.[7] AB'yi eleştirenlerin, AB'ye karşı farklı pozisyonlar alınabileceğini söyleyenlerin, aynı zamanda Kürtçe ve idam cezasının kaldırılmasına da karşı olduğu tezi işlenerek, bu eleştiriler görmez kılınmıştır. Eğer bu söyleyiş tarzı tüm yüklemleriyle ele alınırsa, varılabilecek sonuç şöylesi bir çarpıklıktan öte bir anlam ifade etmeyecekir: Tüm AB karşıtları bu haklar manzumesine karşı totaliter bir çizgiyi ifade ediyorsa, tüm AB taraftarları da AB'ye koşulsuz bir teslimiyetle "mandacılık" ya da "yeni-sömürgeciliğin ajanı" konumunu ifade etmektedir. Elbette bu tür laf cambazlıkları meseleyi tartışmaktan öte, oldu bittiye getirmeye çalışan kişilerin tenezzül edebileceği ayak oyunları ve ikiyüzlülüklerdir. Ancak bu siyasetin başarılı olduğunu gördük. Sonuç ise AB'nin yeterince tartışılmaması, siyasallaştırılamaması, buna mukabil olarak da zaten tavına gelmiş olan "idam cezasının ilgası" sorununda başa dönülmesi ve Kürtçe konusunun siyasallaştırılma imkânlarının önünün kapatılmasıdır.

---

6 Son günlerde basında AB yasalarının uygulanmadığına dair bazı haberler yer almakta, Kürtçe konusunda "hâlâ" bir takım sorunların yaşandığından dem vurulmaktadır. Oysa ülkenin başbakanının hâlâ Kürt meselesi temelinde siyaset yapan partiyi tehdit olarak algılaması, kendisini devleti koruma refleksiyle siyasete müdahalede bulunmak zorunda hissetmesi meselenin daha çok su kaldıracağına işarettir. Hele bir de bu kişinin AB yasalarının ateşli savunucularından biri olması göz önüne alınırsa, AB yasalarıyla gelen açılımın nasıl da aslında en azından uzun bir süre için fiilen uygulanamayacağını göstermektedir. Ecevit'in bir yandan HADEP'e göz dağı vermekten geri durmaması, bir yandan da Kürtçe'yi yasalaştıran tasarıya destek vermesi, "gerekirse komünizmi de biz getiririz" mantığının günümüzdeki devamı şeklindedir.

7 Ahmet Turan Alkan, AB'ye karşı olmasının gerekçelerini, hem de üçüncü dünyacı olmayan, gayet makûl bir tarzda izah etmektedir. AB karşısında tutarlı bir tavır için oldukça velûd bir yazı için bkz., Alkan, 2002.

Günü kurtarma telaşıyla yapılan bu oldubittinin, Türkiye'nin AB tarafından reddedilmesi halinde cevap olarak birilerinin asılmasından tutun da Kürtçe'nin tamamen yasaklanmasına kadar gidebilecek felaketlerle sonuçlanacağını öngörmek felaket tellallığı olmasa gerektir. Buraya kadar meselenin siyasallaştırılamamasını tartıştık. Meselenin bir diğer mühim yanı ise AB konusunda entelektüel kısırlığın tüm siyasal ve akademik alanı kaplaması, adeta bir akıl tutulması, siyasal ve entelektüel hafıza kaybıyla malûl olmamızdır. AB konusu Batılılaşma konusunda tüm birikim yoksayılarak, adeta nevzuhur bir mesele olarak analiz edilerek mevzunun tüm siyasal ve kültürel bagajı ihmal edilmiş, tartışma dışına atılmıştır.

Batılılaşma, Modernleşme ve AB

Yaklaşık iki yüzyıldır, farklı düşünsel yapılar arasındaki sınırları çizen, bu yönüyle önümüzdeki meselelerden bir mesele olmaktan ziyâde, Türk siyasetinin kurucu dinamiği olan "batılılaşma"yı hakettiği kavramsal zemine irca etmek, Türk aydınının en ciddi sorumluluğu olarak karşımızda durmaktadır.

Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, AB tartışmaları başladığından beri adetâ bir reddi mirasa ortak olma hâlinin, gerek AB'ye katılmaya taraf olanlarda, gerekse de karşı olanlarda aynı şekilde ortaya çıkmasıdır. Osmanlı aydınlarından başlayarak, Cumhuriyet aydınlarıyla beraber, mirasçısı olduğumuz geleneğin en büyük krizi garplılaşma ekseninde ortaya çıkmış ve zamanla kronik bir sorun hâline gelmiştir. Ziya Gökalp'in, ama doğru ama yanlış, batılılaşmayı değerlendirirken istihdam ettiği kavramlar meseleyi yeniden kurgulayacak enstrümanlar olarak işlevlenerek batılılaşma/modernleşme tartışmasında yeni bir çığır açmıştır. Gökalp, batılılaşma ile modernleşme arasında yaptığı ayrımla tartışmaların yönünü değiştiren tarihsel bir müdahelede bulunmuştu. Eleştirinin kendisi, doğada saf hâlde bulunan ayrıksı nesneler arasında bir tasvir yapmaktan öte, isim veme cüretinde bulunarak bir inşa etme edimi, bu özelliğiyle şeyleri birbirinden ayırma eylemidir. Modernleşme ve batılılaşma arasında yapılan ayırımdan murad, basitçe eşanlamlı kelimeleri birbirinin yerine kullanmak değil, aksine sorunu daha berrak hâle getirerek tartışma zemininin netleştirilmesi ve sınırlarının çizilmesidir.

Burada sorun batılılaşma ve modernleşme arasında yapılacak bir ayrımın yeterli olup olmamasından ziyâde, böylesi bir ayrımlaştırmanın sağladığı ufuktur. Yazık ki, bugün AB tartışmalarında geldiğimiz noktada, bu kavram kısırlığının Türk aydınının sınırlarını teşhir etmekten başka bir fayda temin ettiğine şahit olamıyoruz.

Artık AB meselesinde taraflar modernleşmeden değil, kaçınılmaz bir batılılaşmadan bahsetmekte, batılılaşma ve modernleşmenin neye tekabül ettiği ise bahis konusu bile edilmemektedir. AB üyesi olma bir tahayyül meselesi, bir

medeniyet meselesi olmaktan çıkmış, Kemal Tahir, Niyazi Berkes, Mümtaz Turhan, Baykan Sezer, Erol Güngör, Cahit Tanyol gibi aydınlar unutulmuş, mesele sadece daha iyi ekonomik koşullar veya daha iyi demokrasi meselesine indirgenmiştir. Bu kavram kısırlığıyla malûl bu havsala, Türk aydının en trajik uğraklarından biri olarak tarihte yerini alacaktır. Bu çerçevede tartışılan sorun karşısında ise artık batılılaşmayı isteyen de bir medeniyeti istememekte, karşı çıkan da bir medeniyete karşı çıkmamaktadır. Daha vahim olan da şudur ki, kimse batılılaşmadan ne istediğini açıkça ifade etmiyor/edemiyor.

AB'ye üye olmanın batılılaşma mı yoksa modernleşme mi olduğu tartışılmadığı gibi, meseleyi vuzuha kavuşturabilecek muhtemel kavramların varlığı da soruşturulmuyor. Karşımızda ne idüğü belirsiz, kavramlara meydan okuyan, sınırları belirsiz bir talep var ve her ne hikmetse kimse bunun neyi içerdiğini tartışmak istemiyor. Herkes bu muğlaklıktan payına düşeni alıyor. Bu noktada ister istemez şu soru gelmektedir akıllara: yıllardır başka her türlü düşünme modunu redderek sadece Turhan, Berkes, Tahir, Güngör gibi aydınlar üzerine vurgu yapmayı misyon edinmiş aydınlardan gerek yazılı gerek görsel medyada bu yönde bir irade beyanına rastlanmaması, onların da bu kısır lügatçenin dayatmasına teslim oldukları anlamına mı gelmektedir?

Dil, unuttuğumuz ayrımları, bize rağmen hâlâ gözümüze sokan tek kurum olarak orada durmaktadır. Bobby Sayyid, İslâmcılık ve Avrupamerkezciliği tartışırken, sadece basit bir analiz olmanın ötesinde, inatla modernleşme ve batılılaşma ayrımlarını muhafaza etmeye çalışırken, Gökalp'in bıraktığı bir işe devam etmiyor mu birazda? Ya da bu kelimelerin varlığının bizatihî kendisi, bize böyle bir ayrımı muhafaza etmenin nasıl bir analiz zenginliğine imkân vereceğini gösteremiyorsa, şimdi modası geçmiş gibi görünen ama Türkiye'nin en sancılı deneyiminin şahitleri olan aydınları hatırlamaya meydan vermiyorsa, medeniyet kalesinde çok da umutlu olmanın anlamı kalmış mıdır acaba?

Avrupa kültürünün yıllardır orijinal düşünceler üretmekten ziyâde, şerh ve haşiye dönemi yaşadığı, geleneği yeniden ele alarak bu gelenek üzerinde düşünce geliştirmeye çalıştığı bu dönemde, yukarıda bahsi geçen aydınları tarihin çöplüğüne göndermek krizin büyüklüğüne işaret ediyor[8]. Oysa (düşünsel) miras orada öylece bizi bekleyen geçmişin bir parçası değil, geçmişten bize bir an göz kırpan, ışıldayan ve bizim kendisini inşâ ederek miras hâline getireceğimiz bir enkazın parçası değil mi? Artık enkaz devralmanın zamanı gelmedi mi? Ki ancak enkazı olanlar bir tarihleri olduğundan dem vurabilir, elbette o tarihi inşâ edebilecek özgüvene sahip iseler.

8 Burada vurgu orijinal düşünce üretmekten öte, düşünsel mirasın tekrar aracılığıyla nasıl düşüncenin yaratılmasına imkân verdiği üzerindedir. O halde bizde de yapılması gereken, bu verimli alanı açan, tartışan ve bu konuda oldukça orijinal düşünceler üreten aydınları yeniden ele almak, yeniden okumaktır.

Yıkıntıların ve viranelerin arasından kurtarıp miras hâline getirdiğimiz şeyin adı olan "hatıra", aslında tarihimizin bir döneminde çekilen acılarla, ağrılarla hatıra (batılılaşma) hâline gelmişken, yıllarca batılılaşma tartışmasının yürütüldüğü bir ülkede, batılılaşmanın kendi kuramsal tarihi reddedilerek nereye varılabilir? Niyazi Berkes "Türk düşününde batı sorunu" derken, Mümtaz Turhan "garplılaşmanın neresindeyiz?" diye sorarken, Kemal Tahir batılılaşmayı eleştirirken hep de aslında bizim şu anda sahip olmadığımız bir özgüvenle sorgulamalarını sürdürüyorlardı. Oysa bugün batılılaşma veya batılılaşmama gibi bir sığlık içerisinde ele alınan tatışmalarda yazık ki bu özgüvenin zerresi görülmüyor. Artık aydınlar batılılaşmanın mahiyetini sorgulamıyorlar. Artık yılların külfeti ve meşakkatiyle inşâ edilmiş bir batılılaşma lügati çöpe atılıyor. Bir köle ahlâkıyla tam teslimiyet istenirken, hâlâ meselenin ekonomik/biyolojik açılardan tartışılması, değerler sorununun sembolik, sembolik olması hasebiyle insanî olan tarafının gözardı edilmesi meselenin en trajik yönünü oluşturuyor. Demek artık memlekette yurtdışına göçmek için kuyruklarda bekleyen, memleketi kaçıp kurtulacak bir yer olarak gören "sıradan halk tabakalarına" aydınlarımız da katıldı-ya da aydınlarımıza artık halkımız da katıldı mı demek daha doğru? Demek artık varlığın en aşağı seviyesi olan biyolojik ihtiyaçlar tam da merkezî bir önemdedir ve insanlarımız da artık değerleri terk ederek bir medeniyet tahayyülünden istifa etmekte beis görmüyorlardır.

Önceden batılılaşmayı ne savunanlar ne de karşı çıkanlar bunu maddî refah için savunmazdı. Bugün birileri AB üyeliğini maddî refahla meşrulaştırmayı onurlarına yedirerek nasıl aydın olabilirler, eğer teknisyen değillerse. Türk siyasetinin genetiğinde kurucu bir role sahip olan batılılaşma, siyasî tarafları İslâmcı, Batıcı ve Türkçü ayrımlarıyla mümkün kılmıştı. Bugünse bu ayrımlar batılılaşma retoriği içerisinde yeniden ele alınmayı bekliyor. Batıcılık nerede duruyor, İslâmcılık hâlâ Batıcılıkla bir gerilim yaşıyor mu, Batıcıların hepsi batılılaşma taraftarı mı, AB üyesi olmak batılılaşma ufkunun sınırlarını mı işaret ediyor, AB'yi batılılaşma projesinin şahikası olarak konumlandıran ve taraf olanlar, ABD yandaşlığına hangi gerekçeyle karşı çıkıyorlar ve dahi ABD yandaşlığını da bir batılılaşma biçimi olarak algılıyorlar mı? Tüm bu sorular telaffuz edilmeyi bekliyor. Cevap ise çok da önemli değil şu noktada, çünkü formüle edeceğimiz sorularla batılılaşmayı, modernleşmeyi, yerlileşmeyi, içe kapanmayı, bağımsızlığı yeniden tanımlamak zorunda kalacağız nasılsa. Mesele sadece buna cüret edebilecek dimağlara sahip olabilmekte.

İster AB'ye taraftar olalım ister karşı, meseleye hakkını vermek zorundayız. Meseleye hakkını vermek de ancak modernleşme, batılılaşma kavramlarının yeniden tartışmaya açılması, Berkes'lerin Turhan'ların, Tahir'lerin, Gökalp'lerin tartışmada yeniden değerlendirilmesiyle mümkün olabilecektir. Yoksa AB meselesi tartışılırken meselenin inatla Türkiye'nin önde gelen aydınları tarafından batılılaşma olarak ele alınması, diğer tüm kelimelerin, lügatçenin unutulması

basitçe bir dil sürçmesi olarak görülemez. Eskiler "kamus namustur" derlerdi, ve artık kamusu da kaybediyoruz. Belki de artık batılılaşmaya ihtiyacımız kalmadı...

AB: Alternatif bir Cephe Arayışı

Bu meseleyle ilgili olmak üzere son olarak AB konusundaki müstereddit tavrın saiklerinden bir parça söz etmek gerekiyor. Elbette herkesin AB konusundaki tavrı, kendi gündeminin dayattığı sorunlarla mücadele bağlamında anlamlı bir yere oturmaktadır. Bu anlamıyla AB, aslında "denizin bittiği" yeri işaretleyen bir metafor olarak siyasal gündemimizde yerini aldı. Bu konu Türkiye toplumundaki birçok gösterge göz önüne alındığında ancak anlamlı olabilir. En başta (AB pazarlamasının da etkisiyle) Türkiye vatandaşlarının ilk defa bu kadar yoğun oranda yurtdışına gitmeyi istediğine şahit oluyoruz, yetişmiş elemanların büyük kısmı artık geri dönmeyi bile istemiyor. Bunda yıllardır gerek irtica yaygaralarıyla küstürülen ve horlanan kesimler gerekse de daha başka siyasî ve entelektüel gerekçelerle memleketi terk edenler sayılabilir. Oysa artık sadece siyasi sorunu olan insanlar değil, toplumun her kesiminden yetişmiş insanlar bir yabancı ülkeye kapak atma telaşına düşmüş durumda. Toplumda adeta bir onur ve karakter aşınması yaşanmaya başlamış durumda.[9] AB tartışması bu anlamda bazı yönleriyle millî de olabilen bu onurun tamamen kaybedilmesini işaret eden bir dönüm noktasıdır.[10] Artık Türkiye'nin muktedir bir ülke olma hayaline son verilmiştir. İşte asıl trajik olan da burası: hayâl etme özgürlüğünün sona ermesi...

Son olarak AB taraftarlarının önemli argümanlarından biri Türkiye'nin, "ABD ve İsrail ikilisinin müttefiki olarak kalmaktansa, AB yanında taraf olma-

9 Bugünlerde TSK komuta kademesinden bir yetkili toplumda ahlakî aşınmanın had safhada olduğundan bahisle şikâyette bulunuyordu. Oysa Türkiye toplumunun bir toplum olmasının en önemli bileşeni olan İslâm, her türlü toplumsal/siyasal alandan sürgün edilirken, birilerinin ahlakî yozlaşmadan bahsetmesi pek de hakkaniyetli bir şikâyet sayılmaz. Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük sorununun İslâm ortak paydasında belirlenen Türk kimliğinin dinsel karakterinin sekülerleştirilme çabasıdır. Bu noktada ortaya çıkan erozyonun ortadan kaldırılmasını sağlayacak "seküler bir ahlâk"ın hâlâ oluşturulamaması olduğu ortaya çıkıyordu. Bu elbette laik projenin en azından idealleri seviyesinde başarılı olamadığının bir ifadesidir.

10 Yakın zamanda Kemal Derviş'in CHP'ye girmesini anlamlandırma zorluğu yaşayan aydınlarımız, birazda meseleyi şu yönüyle düşünselerdi muhakkak daha kolay bir çıkış yolu bulabilirlerdi. CHP'li bir heyetin yaz aylarında Hindistan'a giderek, oradaki bilgisayar teknolojisini araştırmalarından sonra, Hindistan'ın başarısının, İngiliz İmparatorluğu tarafından "sömürgeleştirilmesinin" Hintliler için bir şans olarak değerlendirilmesi ile aynı zamana gelmesi normal karşılanmalıdır. Daha dün tüm farklı ülkelerin vatandaşlarından farklı olarak "sömürgeleştirilememiş" olmamız övünç kaynağıydı, bugün ise nedamet konusu. Bu da Derviş'in çizgisinin aslında CHP'yle şu anda çok da farklı olmadığını gösteriyor. Türkiye'nin geleceğini Türkiye'yi "Hindistanlaştırarak" çözmeyi akıllarından geçirenler, bu işi üstlenebilecek en önemli aktörü de saflarına katarak oldukça güçlenmiş oldular!..

sının", gerek Ortadoğu politikalarında, gerekse de diğer konularda nispeten bağımsızlık olacağını iddia etmeleridir. Oysa gerek Türkiye'nin AB Ordusu konusundaki tavrı, gerekse de ABD'nin Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemesi, bu konuda çeşitli spekülasyonlara yolaçmaktadır. Acaba Türkiye AB'ye girerek ABD ve İsrail'den görece bağımsız bir pozisyon mu elde edecektir, yoksa ABD'nin Truva atı olarak mı AB'de yeralacaktır?[11] AB karşıtı çevreler içerisinde önemli bir yekûn tutan İslâmcı çevrelerin, İsrail adlı heyûla gösterilerek AB yanlısı hegemonik çevreye dahlini de alt-metin olarak kodlayan bu yaklaşım ne yazık ki inandırıcı olmaktan uzaktır. Zira AB üyeliği bu noktada ABD'ye karşı bir alternatif değil, tam tersine ABD'nin Ortadoğu'daki müttefiki Türkiye'yi AB içinde söz sahibi kılmak suretiyle kendi nüfuzunu genişletme çabasıdır. AB üyeliğinin ABD-İsrail tarafının hilafına değil, bu cephenin desteğiyle olacağı artık aşikârdır.

Nihaî olarak başladığımız yere dönersek, AB taraftarı olmamak ucuz bir projecilik söylemi ve kimlerle ittifak kurulacağı meselesiyle doğrudan ilişkili değildir. Tam tersine kendi halkıyla barışık, adil, kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi hesabına davranabilen bir ülke özleminden hâlen vazgeçmemiş olmakla ilgilidir. Böylesi bir ülkenin hayâl olduğuna inananların, böyle bir özlemi olmayanların birer AB muhibbi olmaları ise yadırganacak veya kınanacak bir durum değildir. İsmet Özel'in dediği gibi bu kişiler kendi hesapları açısından haklıdırlar. Zira, düşünceleri "Türkiye aman AB'ye girsin de Avrupa'nın bir vilayeti olarak belki bir himmetten yararlanır" şeklinde işlemektedir (Özel, 2001: 15). Bu açıdan Türkiye'nin AB'ye girmesine karşı olanların aynı zamanda farklı bir medeniyet kavrayışına ve bu ülkeye inanmaları gerekmektedir. Aksi hâlde, bu medeniyet kaygusu olmadan savunulan bir AB karşıtlığı, gerçekten de üçüncü dünya ülkesi olmaya heveslenmek olarak anlaşılabilir. Son yirmi otuz yılda milliyetçilik üzerine oluşan ve büyük bir yekûn tutan külliyâtın, adetâ her kelimede bir "nasyonal" unsur bulması, bunun üzerinden akademik bir siyasal doğruculuk inşâ etmesi bizi, yukarıda söylediğimiz sözlerin arkasında milliyetçi olmadan duramayacakmışız gibi bir illüzyona mahkum ediyor. Oysa artık yerli, bağımsız, adil bir ülke taleplerimizi daha da yükseltmeli, onu-

11 Sibylle Hamann, Türkiye'nin AB'ye dahil olma sürecindeki pazarlıklardan ve ABD'nin Türkiye'ye vaatlerinden bahsederken, AB Türkiye Ropörtörü Hannes Swoboda'nın Türkiye'yi ABD'nin Truva atı olarak gördüğünü aktarıyor. Yazısının devamında başka AB parlamenterlerinden de benzer birtakım iddialar aktaran Hamann, AB'nin henüz Türkiye'yi almaya hazır olmadığına işaret ediyor. Yine aynı ülkeden Christian Ultsch da Türkiye'nin AB üyesi olmasını, AB üyesi olmayan bazı ülkelerin istediğine dikkat çekerek şöyle diyor: "Amerikalılar yıllardan beri Brüksel'in NATO üyesi Türkiye'ye bir yer açması için ısrar ediyor. Helsinki kararında da muhtemelen bu baskı rol oynamıştı." diyerek Türkiye'nin AB macerasında ABD'nin önemine değiniyor. Elbette bizim buradaki asıl amacımız "zaten AB almayacak ki" tarzı apolojetik bir kurnazlık yapmak değil, tam tersine AB projesini "ABD emperyalizmine karşı Avrupalı koruma" şeklinde sunmaya çalışan zevata karşı farklı bir düşünme önerisi.

rumuza sahip çıkmalıyız[12]. Türkiye'nin Arjantin olmamasını engelleyen faktörler her ne iseler, işte onlar aynı zamanda farklı bir ülke özleminin meşru dayanakları olarak hâlâ/henüz durmaktadırlar.

REFERANSLAR

Agamben, Giorgio (1998) *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life.* Trans, Daniel Heller-Roazen, California: Stanford UP.

Alkan, Ahmet Turan. "AB'ye Girmeyelim, Komşu Olalım" *Zaman,* 8 Haziran 2002.

Benjamin, Walter (1986) "Critique of Violence" *Reflections.* Ed. Hannah Arendt. New York: Schocken Books.

Hamann, Sibylle. "Türkiye Troya Atı mı Olacak?" 26 Ağustos 2002 *Radikal* (İlk yayınlandığı yer: *Profil*, Haftalık Dergi, Avusturya, 19 Agustos 2002).

Özel, İsmet (2001) "İskele Sancak'ta İsmet Özel'le Sohbet" *Tezkire*, 22. Sayı Eki.

Sayyid, Bobby S. (2000) *Fundamentalizm Korkusu* Çev: E. Ceylan ve N. Yılmaz. Ankara: Vadi.

Ultsch, Christian. "Ankara Kapıya Dayandı", *Radikal,* 27 Ağustos 2002 (İlk yayınlandığı yer: Die Presse gazetesi, Avusturya, 22 Agustos 2002).

Yılmaz, Nuh (2002) "Biyoiktidar ve Liberalizm: Şiddetin Eleştirisi ve Siyasetin İmkânı. *Tezkire*, Sayı: 24: 110-123.

12 IMF politikalarını eleştirmek, IMF politikalarının yüzyıllardır devam eden toplumsal yapıyı parçaladığını söylemek dahi artık Türkiye'de milliyetçilik olarak algılanmaya başlandı. Milliyetçilikten korunaklı tek meşru limanın AB yandaşlığı olarak kurgulanması, aydın duyarlılığını cezbederek aydınları da AB hegemonik cephesine katmak noktasında oldukça başarılı olmuştur. Siyasî doğruculuğun artık siyasetin yerini aldığı bir ortamda herhalde "entelektüel doğruculukla" çatışmadan artık "doğru" bir söz söyleme ihtimalimiz de azalmıştır.